

ISSN 0350–185X

UDK 808

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ
И
ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ

књ. LXXV, св. 1

Уређивачки одбор:

*др Јасна Влајић-Појковић, др Рајна Драгићевић, др Најда Иванова,
др Владан Јовановић, др Александар Лома, др Алина Маслова,
др Софија Милорадовић, др Мирослав Николић, др Слободан Павловић,
др Предраг Пијер, др Слободан Ремейић, др Живојин Сијанојчић,
др Јелица Сијојановић, др Срејто Танасић, др Зузана Тојолињска,
др Анађолиј Турилов, др Викјор Фридман*

Главни уредник
Рајна Драгићевић

БЕОГРАД
2019

СТУДИЈЕ И РАСПРАВЕ

ISSN 0350-185X, књ. LXXV, св. 1 (2019), стр. 7–19

UDK: 811

COBISS.SR-ID:

DOI: <https://doi.org/10.2298/JFI1901007S>

Примљено: 25. VII 2018.

Прихваћено: 16. I 2019.

Оригинални научни рад

ДАНКО М. ШИПКА*

Државни универзитет Аризоне

Одсјек за германске, словенске и румунски језик

Темпи, Сједињене Америчке Државе

КВАНТИТАТИВНИ ЛЕКСИЧКИ КЛАСИФИКАТОРИ: ПРИЈЕДЛОГ ТАКСОНОМИЈЕ

У овом раду представља се приједлог таксономије квантитативних лексичких класификатора у српскохрватском језику (ријечи типа *лисџ*, у *лисџ њајира*, или *врећа*, у *врећа кромџира*). У основи класификације налази се осам бинарних опозиција идентификованих у грађи која потиче из шестотомника Матице српске и анкетања изворних говорника. Ради се о овим категоријама: дијељење/повезивање, интерност/екстерност, резултативност/нерезултативност, квантификација/неквантификација, бројивост/небројивост, уобличавање/неуобличавање, сврставање/несврставање, те метафоричност/неметафоричност. Дијељење и повезивање основа су првог, највишег, таксономијског нивоа, на другом се раздваја екстерност и интерност, а све остале бинарне опозиције распоређене су на трећем, најнижем, нивоу таксономије. Таксономија има за циљ да иницира даља истраживања ових лексичких елемената и да истовремено олакша њихову лексикографску обраду и приступ у настави српскохрватског као страног језика, тако што јасно идентификује разлике међу појединим групама квантитативних лексичких класификатора.

Кључне ријечи: лексички класификатори, српскохрватски језик, таксономија, повезивање, дијељење

---

* danko.sipka@asu.edu

ПРИСТУП

Класификација је један од основних задатака сваког природног људског језика. Оно у чему се језици разликују јесте обим у којем је класификација присутна, па онда и обавезна, те у средствима којима се класификација врши. Темељна подјела је на граматичка и лексичка средства класификације. Рецимо, словенски језици класификоваће особе по роду граматички (уз могућу додатну лексичку класификацију) и та је класификација обавезна, нпр. *мој друг* према *моја другарица*. У енглеском, опет, овај тип класификације је лексички, некад је обавезан (нпр. глумец је *actor*, а глумица *actress*), а некад факултативан (нпр. и за пријатеља и за пријатељицу можемо користити *friend*, али постоји могућност да се за пријатељицу каже *girlfriend*; ако ово користи хетеросексуална жена, значење неће бити ‘дјевојка’ него ‘пријатељица’). Језици се разликују по ономе што морају, а не ономе што могу изрећи, како је писао ЈАКОВСОН (1959: 236): “Languages differ essentially in what they must convey and not in what they may convey”.

Класификатори у природним језицима ствар су спонтано формираних класификацијских система и као такви јасно се разликују од циљно конструисаних класификација, какве су, рецимо, научне, које могу у мањој мјери бити под утицајем спонтаних, али су у својој суштини вођене епистемологијом дане науке, а не спонтаним развојем језика. Карактер језичке, граматичке и лексичке класификације јасно се види у CRYSTAL (2008: 78):

classifier (n.) (1) (CL, class) In grammar, a morpheme whose function is to indicate the formal or semantic class to which items belong is sometimes called a classifier, e.g. -ly is an adverb classifier, -ess is a ‘femininity’ classifier. The marking of lexical items as belonging to the same semantic class is an important feature of many languages (e.g. Chinese, Vietnamese, Hopi), and sometimes quite unexpected bases of classifications are found, in terms of shape, size, colour, movability, animacy, status, and so on.

У свом прегледу класификатора, АΙΚΗΝΕВАЛД (2000) издваја сљедеће типове класификације:

1. именичке класе и род,
2. именички класификатори,
3. бројчани класификатори,
4. класификатори у посесивним конструкцијама,
5. глаголски класификатори,
6. локативни и деиктички класификатори.

Овдје ћу се позабавити овом трећом групом. У класичном случају, како је у кинеском или јапанском, класификатор ће обавезно бити уметан између броја и именице у зависности од тога о каквој се значењској групи именица ради (то је основа класификације). На примјер, у мандаринском кинеском ће се за танке равне предмете користити класификатор 张 *zhāng*.¹ Тако ће онда три чаршафа бити 三张床单 *sān zhāng chuángdān* (три – класификатор за танке равне предмете – чаршаф), а три листа папира је 三张纸 *sān zhāng zhǐ* (три – класификатор за танке равне предмете – папир).

Ако ова два примјера упоредимо са српскохрватском ситуацијом, видјећемо да у првом случају еквивалент овога *zhāng* није ништа, кажемо једноставно три чаршафа, а у другом еквивалент је лист (који класификује такве предмете папира у исту групу као листове књиге, боквице итд.). Класификација код нас није примарна, него је заправо посљедица дијељења: маса папира дијели се на појединачне листове, баш као и књига, баш као што се кафа и кукуруз дијеле на зрна. То дијељење заправо класификује јер сличне дијељене ствари иду у исту групу, иста је ријеч која их дијели. Сличан ефекат има и повезивање, рецимо *стадо* оваца и коза, а *јато* риба и птица.

Како се не ради само о бројевима (односно класификатор није обавезан члан бројчане синтагме), чини се да је прикладнији назив у језицима типа српскохрватског са овим типом лексичке класификације: квантитативни класификатори.

Класично дјело о овом типу класификатора у енглеском језику, у овом погледу сличном српскохрватском, јесте LEHRER (1986), која у таксономији класификатора у енглеском полази од седам типова идентификованих у ALLAN (1997), додајући јој осму категорију:

- (1) Unit counters: a piece of equipment, two head of cattle.
- (2) Fractional classifiers: three quarters of the cake.
- (3) Number set classifiers: many hundreds of people, dozens of birds.
- (4) Collective classifiers: two clumps of grass, a herd of animals.
- (5) Varietal classifiers: two species of wheat, all kinds of flowers.
- (6) Measure classifiers: two pounds of cabbage, one liter of wine, a box of candy, a bowl of sugar.
- (7) Arrangement classifiers: two rows of beans, three stacks of books.
- (8) Metaphorical classifiers: a bear of a man, a dream of a house.

Адаптирано на основу LEHRER (1986: 111).

¹ Конкретни примјери су из ауторових забиљешки са часова мандаринског кинеског, које је похађао на Државном универзитету Аризоне у школској 2005–2006, а више информација и додатни примјери мандаринских кинеских класификатора могу се наћи у ZHANG 2007.

Мада ова класификација истиче многе различитости међу лексичким класификаторима, она има озбиљан недостатак јер на једном нивоу мијеша неколико различитих критеријума (то како се мјери, то чиме се мјери, то да ли је мјерење дословно итд.). Циљ класификације која се овдје предлаже управо је то да се на ефикаснији начин представи маса ових језичких елемената тако што ће се сваком од таксономијских елемената дати одговарајуће мјесто у таксономијској хијерархији, чиме ће конкретним класификаторима бити приписана сва својства која имају.

Традиција проучавања енглеских квантитативних класификатора наставља се у њиховом поређењу с језицима у којима постоји морфолошка квантитативна класификација (SHI (2014), McENERY and XIAO (2007), ZHANG (2017)). Постоје и радови који се баве класификаторима у словенским језицима (нпр. SUSSEX 1976, CINQUE, Крарова 2007 и KHRIZMAN 2016).

ПОСТУПАК

Из шестотомника Матице српске (РМС 1967–1976) ексцерпирани су лексички елементи који имају квантитативну класификаторску улогу. Ови примјери налажени су тако што су по дефиницијама тражене кључне ријечи какве су: *мноштво, количина, група, број, гомила, део, комад, њарче* итд., а онда су у генитиву претраживане и неке ријечи које се често класификују (нпр. разне животиње, људи, разне градивне именице итд.). Додатно су у јануару 2017. о овоме анкетирани чланови групе Наш језик на Фејсбуку: <<https://www.facebook.com/groups/835693853184105/>>. У анкети су дати примјери класификатора и објашњено је о чему се ради, па је од чланова групе (у том тренутку било их је око 10 хиљада) тражено да дају даље примјере. Добијена листа (оно што је нађено у Рјечнику и оно што је прикупљено анкетом) обухватала је 372 лексичка елемента, у којима су, као двије равне части, присутни дјелитељски (182 случаја) и повезујући класификатори (188 случаја). Битно је схватити да је једини циљ овога рада то да се предложи таксономија ових лексичких елемената. Могуће је, свакако, да уз оно што је прикупљено постоји још примјера (увијек треба имати у виду ограничења истраживања овог типа). Међутим, није вјероватно да евентуално пропуштени примјери чине сасвим различиту таксономијску категорију, а једини циљ овог рада је да предложи такву таксономију.

Оно што је свим лексичким елементима било заједничко је то да класификују и да у тој класификацијској улози, уз изузетак броја један и бројева на један (који се граматички понаша као модификатор), те бројева два–четири, који намећу специфичан паукални облик, слиједе основни синтаксички образац: класификатор (глава) – класификована датост (до-

пуна у генитиву), нпр. *гомила мрава*.² Ова могућност допуне кључна је у статусу квантитативног класификатора. Тако, рецимо, *комађе*, *иверје* итд. могу да имају допуну, као у *комађе сѝакла*, *иверје буковине* итд., док *цвијеће*, које је такође збирна и класификацијска именица, такву допуну не може да има – не можемо рећи: **цвијеће ружа*, па ту не долази до лексикализованог процеса класификације, именица не функционише у тој улози.

На основу те грађе сачињена је таксономија која на консистентан и ефикасан начин организује све пронађене примјере квантитативних лексичких класификатора. Треба разумјети да се овдје ради о лексичким класификаторима, а у лексиси је разлика између ванјезичког и језичког неухватљива. Дobar дио опозиција које се овдје издвајају укотвљен је у нејезичким датостима. У маси издвојених квантитативних класификатора уочене су слједеће бинарне опозиције:

а. Диоба према повезивању – нпр. *одломак* је диобан, а *хрѝа* повезан. Први дијели постојећу масу (рецимо *камен*) на мање дијелове, а други скупља више елемената у нову, ширу цјелину. Исто је и у *комад*, *ѝарче*, *иниѝа* (дјелитељи) према *гомила*, *море*, *чоѝор* (повезивачи).

б. Интерност према екстерности – нпр. *гомила* је интерни класификатор, а *шака* екстерни. У првом случају класификаторска лексема упућује само на оно што класификује, а у другом (нпр. *шака риже*) неки спољњи елемент користи се за класификацију па лексема упућује на тај спољњи елемент. Тако је и у *комадић*, *хрѝа*, *буљук* (интерни), према *кашика*, *чаша*, *лоѝаѝа* (екстерни, као у *кашика шећера*, *чаша вина*, *лоѝаѝа ѝијеска*).

в. Резултативност према нерезултативности – нпр. *ѝалог* је повезивач који истовремено указује на посљедицу неког процеса, а *много* не подразумеива посљедицу процеса. Тако је и у *накуѝина*, *нанос*, *ѝеѝаница*, који су резултативни, према *мноѝѝиво*, *шума*, *мало* итд., који примарно нису резултативни. Тјерајући мак на конач, могли бисмо рећи да је све резултативно, јер се класификаторима све дијели односно сабире. Овдје, међутим, имам у виду првобитну менталну слику. Када, рецимо, кажемо, *ѝеѝаница*, имамо предоцбу цијепања дрва, дакле радњу којом класификатор резултира, што није случај у примјеру *шума* (чак ни метафорски у нпр. *шума ѝрансѝаренаѝа*, који јесу донесени да буду заједно, а поготово не дословно, као у *шума борова*).

г. Квантификација према неквантификацији – нпр. број *ѝри* квантификује, а ријеч *чоѝор* не. Слично је и у *много*, *мало*, *неколико*, који су квантификатори, према *куглица*, *ваљушак*, *иниѝа* итд., који то нису.

² Примјери се дају на основу ауторове компетенције изворног говорника, а сви се лако могу верификовати на Гугловом претраживачу: <<http://www.google.com>>.

д. Бројивост према небројивости – нпр. и број *йри* и прилог *мно-го* квантификују, али само овај први има одлику бројивости, а други је небројив. Исто се види у поређењу било којег другог главног, збирног броја или бројне именице (нпр. *йейи жена, йроје дјеце, двојица йолицајаца*), гдје сваки нумерички ситуира нешто што је бројиво, са количинским прилозима за небројиве именице (нпр. *многo йивa, малo вре-мена, недoвољно йрисебносйи*).

ђ. Уобличавање према неуобличавању – нпр. класификатор *ред* даје одређени облик ономе шта повезује, а класификатор *многo* нема ту улогу. Исто је и у уобличавајућим *ваљушак йијесйа, шйангла чоколаде, йпрака йканине* према неуобличавајућим *йарче, комад, деo*.

е. Сврставање према несврставању – рецимо, *чoйор* указује на одређене животињске врсте, а *многo* нема такву сврставајућу функцију. Исто је и у сврставајућим: *рој йчела, јайо ййица, крдо бивола* према несврставајућим *мношйиво људи, гомила йроблема, неколико дана*. Наравно, сви класификатори су сврставајући, овдје се ради о томе да је та функција много изразитија него у другим примјерима и да се упућује на сој, сорту, врсту итд., а не на апстрактнију класификацијску категорију.

ж. Метафоричност према неметафоричности – нпр. *кошница* у контексту *кошница деце* је метафорична, а *здјела у здјела љеишника* није. Тако је и у метафоричном *море йроблема, шума йройиса, ребро радијаййора* према неметафоричном *хриа веша, мношйиво йроблема, йрамен косе*.

з. Антропоцентричност према реицентричности – нпр. *шака у шака риже* је антропоцентричан класификатор јер подразумијева дио тијела као мјеру, а *лойаййа у лoйаййа шљунка* је реицентричан јер подразумијева предмет у истој улози. Исто је и у антропоцентричним *гуйљај вина, срк кафе, нарамак дрва* према реицентричним *чаша вина, шоља кафе, кошара дрва*.

и. Статичност према динамичности – рецимо, *чаша йива* класификује статички, док *срк йива* има компоненту динамичности, узевши да је класификација везана за радњу, а не за неки предмет. Исто је и у статичном *чашица вињака, корйица хљеба, многo емоција* према динамичном *гуц вињака, залагај хљеба, вир емоција*.

Све ове бинарне опозиције треба схватити као веберовске идеалне типове. У конкретним примјерима долази, у одређеном степену, до њиховог преплитања. На примјер, мада *ред* нема првобитну особину резултативности као *йшалог*, опет се подразумијева неки процес чија је последица то да су елементи поређани. Слично томе, мада нешто као *ред* није сврставајуће, ипак укључује само појединачно издвојене датости, а искључује масе типа *брашно* итд. Исто тако, неки лексички елементи

могу бити и повезивачи и дионици. Рецимо *чаша боровница* је повезивач, а *чаша вина* дјелитељ, *чуџерак* је дјелитељ косе, а повезивач длака итд.

Таксономија која се овдје предлаже сачињена је на основу дистрибуције ових бинарних опозиција у конкретној маси од 372 примјера из РМС (1967–1976) и анкетирања изворних говорника.

ПРИЈЕДЛОГ ТАКСОНОМИЈЕ

Грађа показује да су прве двије опозиције (повезивање/дијељење те интерност/екстерност) једнако распоређене по укупној маси примјера. Други типови опозиција везују се првенствено за неке од области које прве двије опозиције формирају (рецимо, антропоцентричност/реицентричност може да се јави само унутар екстерности итд.). Тако се, онда, прва два нивоа класификације заснивају на прве двије бинарне опозиције, а на трећем су категорије наведене на основу доминантне особине из осталих бинарних опозиција.

Треба рећи да се, чисто теоријски, а што чини и LERNER (1986) зовући их метафорски, могу издвојити и поистовјећујући класификатори, типа: *срце од човјека* (што дану особу класификује у добре људе и дијели у односу на оне који су лоши). Међутим, ови класификатори функционишу првенствено на текстуалном нивоу, у склопу синтаксичке конструкције (само *срце* или *грдосија* или *душа* немају класификаторску улогу сами за себе), па су доста различити од свих других, који класификаторску улогу имају већ на лексичком нивоу. Исто тако, они су, баш због тога што се не активирају прије текстуалног нивоа, отворена лексичка класа – фактички било шта можемо упоредити с нечим другим. Тако их овде само условно уврштавамо у класификацију. И метафорски квантитативни класификатори унеколико су нетипични, али су ипак и мање отворена лексичка класа, а и у принципу слиједе основни класификаторски образац: класификатор (глава) – класификована датост (допуна у генитиву).

Већина квантитативних лексичких класификатора је статична. Динамичност се јавља градуелно и везује се само за неке од издвојених категорија, у првом реду код антропоцентричних дјелитеља, а донекле и код метафоричких повезивача и дјелитеља, а у позадини и код резултативних, па није издвојена као засебна категорија.

Таксономија која се овдје предлаже битно се разликује од онога што је предложено у LERNER (1986: 111) у томе што се: а. издваја више критеријума, б. критеријуми стављају у хијерархијску структуру, а не дају сви на једном нивоу. На тај начин се конкретне лексеме сврставају у преградке који им истовремено приписују све оне особине које имају. Приједлог таксономије изгледа овако:

А. Повезивачи (кохезиви)

1. Интерни

- а. бројчани – *два, ѿри, чеѿири...*
- б. небројчани квантитативни – *много, ѿуно, досѿа...*
- в. уобличавајући – *ред, гомила...*
- г. сврставајући – *чоѿор, јаѿо, рој...*
- д. резултативни – *ѿшалог, седименѿ, наслага...*

2. Екстерни

- а. антропоцентрични – *нарамак, шака...*
- б. реицентрични – *лоѿаѿа, шоља (боровница)...*
- в. метафорички – *кошница (дјеце), море (ѿроблема)...*

Б. Дјелитељи

1. Интерни

- а. бројчани – *један, ѿређина...*
- б. небројчани квантитативни – *мало, дио...*
- в. уобличавајући – *лисѿ (ѿаѿира), грумен (земље)...*
- г. сврставајући – *врсѿа, сорѿа...*
- д. резултативни – *одломак (сѿакла), оѿшљак (цјеѿанице)...*

2. Екстерни

- а. антропоцентрични – *срк, залогај, гуѿљај...*
- б. реицентрични – *кашика, чашица (ракије)...*
- в. метафорички – *жишка (наде)...*

(В. Поредбеници – *срце, душа (од човека)*)

Неколико ствари треба напоменути о таксономији у цјелини. Прво, функција неких класификатора одређена је контекстуално, оним што их допуњује. Тако се већина антропоцентричних и реицентричних екстерних класификатора може јавити и у повезивачкој и у дионичкој улози, нпр. *шака, шоља боровница* (повезивачка функција), *шака, шоља брашна* (дјелитељска). Постоје надаље ситуације гдје и са истом допуном може да се јави повезивачка и дјелитељска функција, нпр. *Скуѿила је све цвеѿове са сѿола у сѿрук цвијећа* (повезивање) према *С ѿе ливаде ѿобрала је сѿрук цвијећа* (дијељење). И поред овога, у већини случајева двије основне функције класификатора су одвојене. Одвојене су, уосталом, и функције у конкретним случају, мада нису све на нивоу лексикона.

Друго, како је већ напоменуто, неки од примјера садрже више релевантних особина, на примјер, *рој* има функцију небројчане квантификације (велики број летећих инсеката), уобличавања (изглед је као облак) и функцију сврставања (у *рој* се повезују летећи инсекти, првенствено пчеле). Ова посљедња функција је најизразитија. Прва асоцијација биће на врсту која се повезује у *рој*, а не на облик или ко-

личину, како се може видјети у асоцијативним рјечницима, рецимо у Стефановић и др. (2005). Тако, онда, постоји одређен ниво преклапања категорија у примјерима, а у таквим случајевима изразитост одређује којој ће категорији примјер бити придружен.

Треће, узевши да таксономија садржи отворене и затворене класе (бројчани квантификатори потпуно су отворени, а и спољњи метафорички квантификатори одликују се високим степеном отворености), није нарочито сврсисходно побројавати количину примјера у категоријама. Ипак, чисто оријентацијски, ако изузмемо бројеве, као отворену категорију, која има небројено много елемената у свом саставу, па тако квантитативно доминира у односу на остале, у Табели I представљена је дистрибуција појединих категорија у бази података за ово истраживање.

Таксономијска категорија	Повезивачи		Дионици	
	Број	Процент	Број	Процент
антропоцентрични	6	3,2	24	13,0
метафорски	30	16,0	4	2,2
небројчани квантитативни	26	13,8	24	13,0
резултативни	12	6,4	48	26,1
реицентрични	8	4,3	19	10,3
сврставајући	46	24,5	33	17,9
уобличавајући	60	31,9	32	17,4
укупно	188	100,0	184	100,0

Табела I: Фреквенција таксономијских категорија (с изузетком бројева)

Прве двије категорије интерних повезивача своде се на чисту класификацију и то бројчану и небројчану. Ова прва категорија укључује систем главних бројева. Друга наведена категорија садржи општеупотребне квантификаторе као *маса*, *мноштво*, *безброј*, а онда и низ застарјелих и/или регионалних квантификатора са истим значењем, какви су: *брч*, *чвонџа*, *галама*, *миријада*, *илова*, *силисија* итд. Уобличавајући интерни повезивачи укључују статичке облике типа *ред*, *обруч*, *гомила*, *куџа* итд. (уз мање обичне примјере као: *хрњага* 'гомила, покрајински', *крсиџина* 'стогови поредани унакрст', *наовиџак* 'група људи уоколо', *осук* 'издужена поворка' итд.). Ту су онда и динамички одређени облици као *колоџеџи*, *калабалук* 'узаврела гомила' итд. Сврставајући повезивачи укључују општепознате примјере типа *крдо*, *рој*, *сиџадо*, *чојор*, *џласџи* итд., а онда и низ ријетких ријечи типа *алаџа* 'група младих коња' или

гурема 'група људи са потраживањима од умрлог'. Посљедични повезивачи подразумевају динамички одређену активност чији су резултат. Примјери ових повезивача били би: *нанос*, *наслага*, *сметй*, *шало*г итд. И овдје су присутне мање кориштене ријечи типа *свалишиће* или *сабој*.

Екстерни повезивачи дијеле се на оне гдје је екстерни елемент дио људског тијела, оне гдје је то нека ствар и оне који се заснивају на некој метафори. Од интерних се разликују по томе што постоји нешто изван класификоване датости којом се она класификује. Прва група, такозвани антропоцентрични повезивачи, види се у примјерима као *нарамак*, *наручје*, *шака* итд. Другу групу, реицентричне повезиваче, опримјерују *врећа*, *кућија*, *шегла*, *чаша*, *шоља* итд. Коначно, метафорски повезивачи обухватају прилично отворену категорију примјера одређених статички или динамички, какви су *киша*, *река*, *йошой*, *море*, *мравињак* итд.

Дионици обухватају исте категорије као и повезивачи. Постоје квантитативни повезивачи, бројчани, какви су број *један*, разломци итд. и небројчани. Ови други укључују уобичајене ријечи типа: *дио*, *комад*, *парче* итд., али и низ застарјелих и/или регионалних ријечи типа: *йеча* 'комад', *шкрлеј* 'комад', *сликче* 'комадић', *йоздерка* 'трунка' итд. Уобличавајући дионици садрже различите, по правилу статички одређене, облике: *бобица*, *грумен*, *коцкица*, *лисй*, *шинйа*, *йрака* итд. Облици који се заснивају на динамичким представама по правилу иду у групу резултативних дјелитеља. Сврставајући дионици садрже уобичајене, какви су *жижак*, *йарцела*, *йорција*, *чешањ*, али и мање познате ријечи какве су *локма* 'комад куваног или печеног меса', *сук* 'комад одсеченог необрађеног дрвета', *йаслак* 'комад неотесаног дрвета' итд. Коначно, резултативни дионици виде се у уобичајеним примјерима: *одломак*, *одрезак*, *одсјечак*, *уломак* итд. Ту су онда и мање познате ријечи, као *улизак* 'комад соли на солилу', *кидољак* 'откинуто парче', *черек* 'одсечен комад' и сл.

И екстерни дионици укључују исте оне категорије као и повезивачи. Постоје антропоцентрични екстерни дионици који се заснивају на радњама (*гуц*, *цуг*, *срк*, *залогај* итд.) и они засновани на дијеловима тијела (*йрсй*, *йрсйохвайй*, *шака* итд.). Код реицентричних дјелитеља добар дио се преклапа са повезивачима: *чаша*, *шоља* итд., али постоје и такви, типа *лула* (дувана) или *динар* (квасца), који су својствени само дионицима. Коначно, метафорски дионици једнако су отворени као и метафорски повезивачи: *ребро* (чоколаде, радијатора), *крило* (прозора, врата), *йрејшијај* (хода) итд.

ЗАКЉУЧАК И ПЕРСПЕКТИВЕ ИСТРАЖИВАЊА

Овдје је предложена таксономија лексичких класификатора на основу грађе шестотомника Матице српске и анкетирања изворних говорника.

Класификација у овом конкретном материјалу увијек је помијешана са повезивањем односно дијелењем, затим с неком врстом квантификације, а онда и другим изразитим елементима какви су уобличавање, уклапање у послени семантички оквир, везивање за антропоцентричне, реицентричне и метафоричке домене. Циљ таксономије управо је у томе да се ове категорије изразитости прикажу и јасније одреди њихов однос. Ово, онда, може бити од помоћи у лексикографској обради српскохрватских квантитативних лексичких класификатора, као и у њиховој обради у настави језика, поготово као страног.

Један могући смјер истраживања лежи у освјетљавању еквиваленције међу језицима који класификацију имају само као лексичку категорију (таква је овдје представљена грађа) са језицима који имају граматикализовану класификацију (нпр. са јапанским). Ако се иде од српскохрватског према јапанском, занимљиво је питање у којим би случајевима преводни еквиваленти укључивали јапанске граматичке класификаторе, с којим другим елементима би се они комбиновали, у којим случајевима би преводни еквиваленти били нешто друго итд.

Цитирана лијерајџура

- ПИПЕР, Предраг, Марија Стефановић, Рајна Драгићевић. *Асоцијативни речник српског језика*. Београд: Београдска књига, 2005.
- РМС. *Речник српскохрватског књижевног језика*. Нови Сад–Загреб: Матица српска и Матица хрватска (I–III), Нови Сад: Матица српска (IV–VI), 1967–1976.
- AIKHENVALD, Alexandra. *Classifiers. A typology of Noun Categorization Devices*. Oxford: Oxford University Press, 2000.
- ALLAN, Keith. “Classifiers”. *Language* 53/2 (1977): pp. 285–311.
- CINQUE, Guglielmo and Iliyana Krapova. “A Note on Bulgarian Numeral Classifiers”. In: G. Alboiu, A. A. Avram, L. Avram, D. Isac (eds). *Pitar Moş: A Building With a View. Papers in Honour of Alexandra Cornilescu*. Bucharest: Editura Universităţii din Bucureşti, (2007): pp. 45–51.
- CRYSTAL, David. *A Dictionary of Linguistics and Phonetics*. London: Blackwell Publishing, 2008.
- ЈАКОВСОН, Роман. “On Linguistic Aspects of Translation”. In: Reuben A. Brower (ed). *On Translation*. New York: Oxford University Press, 1966 [1959]: pp. 232–239.
- КХРИЗМАН, Керен. “Functional Unit Classifiers in (Non)-Classifier Russian”. *Baltic International Yearbook of Cognition, Logic and Communication* 11 (2016). <<https://doi.org/10.4148/1944-3676.1115>> 2. 2. 2018.
- LEHRER, Adrienne. “English Classifier Constructions”. *Lingua* 68 (1986): pp. 109–148.
- MCENERY, Tony and Richard Xiao. “Quantifying constructions in English and Chinese: A corpus-based contrastive study”. In: Matthew Davies, Paul Rayson, Susan Hunston and Pernilla Danielsson (eds.). *Proceedings of the Corpus Linguistics*

- Conference CL2007 University of Birmingham, UK 27-30 July 2007*. Lancaster: Lancaster University (2007) <http://ucrel.lancs.ac.uk/publications/CL2007/paper/19_Paper.pdf>
- SHI, Yeli. "Comparison of Individual Classifiers and Collective Classifiers between Chinese and English". *Theory and Practice in Language Studies* 4/9 (2014): pp. 1961–1965.
- SUSSEX, Ronald. "The Numeral Classifiers of Russian". *Russian Linguistics* 3/2 (1976): pp. 145–155.
- ZHANG, Hong. "Numeral classifiers in Mandarin Chinese". *Journal of East Asian Linguistics* 16/1, 2007: pp. 43–59.
- ZHANG, Xu. *English Quasi-Numeral Classifiers*. Bern: Peter Lang AG, 2017.

Данко М. Шипка

КОЛИЧЕСТВЕННЫЕ ЛЕКСИЧЕСКИЕ КЛАССИФИКАТОРЫ:
ПРЕДЛОЖЕНИЕ ТАКСОНОМИИ

Р е з ю м е

В настоящей статье предлагается таксономия сербохорватских количественных лексических классификаторов (таких слов, как *лист*, например: *лист бумаги*, или *мешок*, например: *мешок картошки*). Основываясь на базе данных количественных лексических классификаторов, выявленных в Словаре Матицы сербской (в шести томах) и при опросе носителей языка, автор выделяет следующие бинарные оппозиции классификаторов: разделительные / собирательные, внутренние / внешние, результативные / нерезультативные, количественные / неколичественные, исчисляемые / неисчисляемые, формирующие / неформирующие, распределяющие / нераспределяющие и метафорические / неметафорические. Верхний уровень таксономии основан на противопоставлении между делением и собиранием, второй уровень – на противопоставлении между внутренними и внешними показателями деления и собирания. Все остальные оппозиции представлены на третьем уровне. Таксономия внесет определенный вклад в дальнейшее изучение сербохорватских количественных лексических классификаторов и одновременно будет способствовать их более эффективной лексикографической и лингвопедагогической обработке.

Ключевые слова: лексические классификаторы, сербохорватский язык, таксономия, собирание, разделение

Danko M. Šipka

QUANTITATIVE LEXICAL CLASSIFIERS: A TAXONOMY PROPOSAL

S u m m a r y

The present paper proposes a taxonomy of Serbo-Croatian quantitative lexical classifiers (words like *sheet*, as in *a sheet of paper* or *bag* as in *a bag of potatoes*). Based on the database of quantitative lexical classifiers extracted from the six-volume *Matica Srpska Dictionary* and a survey of native speakers, the author identifies the following binary oppositions: dividing/uniting, internal/external, resultative/non-resultative, quantitative/non-quantitative, countable/uncountable, shaping/non-shaping, categorizing/non-categorizing, and metaphorical/non-metaphorical. The top tier of the taxonomy is based on the opposition between dividing and uniting, its second level on the opposition between internal and external divisors and unifiers. All other oppositions are deployed at the third level of taxonomy. The taxonomy is intended as a contribution to further exploring Serbo-Croatian quantitative lexical classifiers and concurrently as a tool of their more efficient lexicographic and second language acquisition treatment.

Keywords: lexical classifiers, Serbo-Croatian, taxonomy, unification, division